

z roku 1503.

tego roku umarł Alex. VI
Cedułka mogła być wydana
w kwietniu 1502 r.

ERASMI · VITELLII · C · PREPOSITI VILNENSIS · ILLVSTRISSIMI DOMINI ALEXANDRI MAGNI DVCIS LITTHVANIE SECRETARII & ORATORIS · AD ALEXANDRVM SEXTVM PONTIFICEM MAXIMVM IN PRESTITA OBEDIENTIA · ROME HABITA ORATIO ·

SALVATOR · noster Iesus Christus ·
post multa ac uaria diuine ordinatio/
nis sue instituta · unum designare uo/
luit · cui Ianuam regni sui celestis inte
gerrima libertate gubernandã cõmitteret: Tue ui
delicet celsitudinis Pontifex sancte p̄decessorẽ illũ
primariũ Petrum piscatorem: Vt quod preceptis
salutaribus ad perpetuã beatitudinem cõsequendã
sanctierat in terris: Hoc per unius potestatẽ & om
niũ credentium irrefragabilẽ obediẽtiam firmaret
in celis: Sacratissimo attestante eloquio · cum dixe
rat: Tibi dabo claues regni celorum · & quodcunq
ligaueris super terram erit ligatum in celis · & reli/
qua: Que etiã ad te dicta nemo est qui ambigat ·
cum ritte & legittime Sedem hanc sanctã conscen/
deris · diligentiq prouidentia fultus merito locum
Petri possides · Itaq ianitor excellentissime ut ap/
perias pulsare necesse est · & omne seruitutis obse/
quiũ · a christianis principibus · tibi supremo chri
stiane religionis gubernatori · totiusq gratie & cle

mentie conseruatori·pulsa quauis temeritate iuste
p̄stari debet·quemadmodū indies deuotissime ex
hibetur: Quo monarchia christiana creuit floren/
tissime. dum id quod necessario facere debuit·since
ro & beniuolenti effectu nō neglexit: Itidem nunc
Illustrissimus dominus Alexāder magnus Litthu
anie princeps per me instituit explendū. singulari
ad hanc sanctam sedem permotus deuotione & affe
ctu: Tametsi uero habuerit presules dignissimos·
et plures ducatus primores·uiros equidem prudē
tes·& militari balteo nobilissimos·quibus id pera/
gendum digne cōmittere potuisset·aut saltem eorū
aliquem mihi in collegam assotiare·hoc tamen re
pentinus bellorum insultus prohibuit ubi inter
magna & diuersa discrimina·magnis etiam consi/
liis & diuersis militum experientiis indiget·Quā
obrem ducalis celsitudo ad complenda uota sua me
solitarium deputare uoluit: Et reuera nisi
me tum Magnanimi principis imperium·tum ser
uilis & humillima parendi necessitas. hortarentur
et cogerent·nunq̄ tam grande & primum inter uul
gus periculum subiissem·ubi se unum cūctis tacen
tibus prebeam audiendum: Presertim coram tue
Sāctitatis diuino quodā numine & aspectu tamq;
celeberrimo Reuerendissimorum Cardinaliū or/
dine·que mentem humanam quantūcunq; fortem
et audentem tanquam micantia sidera deterrent·&
fulgore prudentissimo consternunt fiatq; (si bene

didici) ut tam sacre maiestatis nouitate attonita
paueat & titubet: Considero enim hoc in loco·non
nisi uiros graues·consilio doctos·& etate maturos
simile offitium absoluisse: quorū uestigia dum at/
tentius intueor·perpeditum michi dicendi ornatū
cum desit facundia·ademtamq; Oratoris dignita/
tem·remota experientia animaduerto: Illuc enim
continuus armorū strepitus·litterarum rudimēta
non admittit: Restat ut periculum iminens·& no/
tam erroris ac ignorantie tute euitare possem·diui
nam opem et tuam qui dei in terris uices geris cle/
menciam cū uenia imploro: Amplissimus
ducatus Litthuanie·ab annis quatuordecim supra
centum·relictis gentilitatis erroribus·Christianā
Religionem professus est·quam non miraculis con
uertentis·sed sponte·cognita ueritate·ad ducis ip/
sorum hortamenta·deuotissime susceperunt·& huc
usq; inconcussam cōstanter obseruant·ac indies pro
eiusdem Catholice Religionis honore & augmen/
to cooperari non desistunt: Testantur id plurima
dei templa·munificentissime ornata·& Sedes Epis
copales bene dotate & honestissime prouise: Tan
tum illi sub hoc breuissimo tempore ad fidem san/
ctam allecti·in sincera charitate & magna diuini
cultus dilectione profecerunt: Et ut terra ipsa per
loci & gentis descriptionē tue sanctitati paulisper
cognita sit·liceat pace tua deliberata corā proferre
Est quidem Litthuania·longe lateq; patens pro/

uincia .inter orientem & septentrionem sita·nonin/
gentorum miliarium spatio in circuitu conten/
ta Sarmatiam Europe continuans·Inclito Regno
Polonie uicina·Maris Cimbrici in baltico littus
habet·Boristene & aliis fluuiis utilissimis allui/
tur·qui alueorum magnitudine proprio impetu
feruntur in mare·non mediocre cum maximis la/
cubus afferentes commodum: Terram habet ferti/
lissimam que tritici omniumqꝫ frugum copiam ger
minat:Melle habundat·quo aqua cocto loco uini
utitur tantundem saluberrimo·Aurum & argentū
plurimum semper accipit·pro cera quam de melle
extrahit sufficientissime·& illam sola ad longin/
quas regiones transmittit: Diuersa etiam commer
tia mari illi germanico opportune suggerit·pro
quibus sal·uinum·species·& pannos egregios fa/
cillime conquirit: Pelles omnium generum cario
res·toti fere orbi cōmunicat:Ceruos·bisontes·ona/
gros·usui humano conuenientes in magna multi
tudine gignit:Relinquo cetera que soli bonitas
pro utilitate patrie illius & decore profert gratissi
ma: Vtcunqꝫ enim multa enumerare uellem plura
me pretermisisse comperiam:Habet preterea uiro/
rum sobolem audentissimam·tam corporum emi
nenti robore·q̄ etiam animorum connata quadam
industria pulchre a natura prouisam·Nullius un
quam preter ducis sui paruerunt imperio qui dum
alios etiam duces ditissimos sibi habeat subiectos:

Solus Magniducis titulum per excellentiam ferre
potest:Linguam propriam obseruāt·Verum quia
Ruteni medium fere ducatum incolūt·illorum lo
quela dum gracilis & facilior sit utuntur commu/
nius: Exteros homines de uirtute ipsorum singula
ri quadam gratia & affectu prosequuntur:Contra
rectum & honestum nichil unq̄ moliri possunt·so/
la simplici ueritate bene docti·& fide illesa muni/
tissimi: Sed prohdolor Turci·Religioni
Crucis sancte hostes acerrimi·quemadmodum per
annos plurimos & presertim hiisce temporibus·Re
gna·principatus·& alia christianorꝫ dominia·ua/
stauerunt & depopularunt·Nōnulla etiā loca sue
potestati & imperio miserabiliter subiugantes:Sic
quoqꝫ Tartari·Christiano etiam nomini infestissi
mi·eidem secte Machometice concatenati·neqꝫ mi
nus potentes·ipsorum tirannidem & crudelitatem
atrocissimam contra ducatum illum diuerterunt:
Habet nanqꝫ ducatus iste duos scitharū Cesares po
tentissimos·lateri suo contiguos·Vnum trans Ta/
naim fortiorem·qui centū milibus equitū in statio
ne cāpestri ponere potest·& hic remotior est·palu/
di Meotidē applicās:Alterū circa Boristenem Ca
phe finitimū·qui etsi primo debilior sit·propinqui
or tamē·quo facilius cōtinuas incursiōes in finibus
ducatus facer̄ solet: Et quia Caphe uicinus est quā
Turcus possidet·dū maioribus uiribus pugnare
cōtendit·eiusdē Turci Caphēsis auxilia conquirit

cum quo sortem equalem in diuidendis spoliis per
modum pacti obseruat: Ab hiis ducatus Litthua/
nie·per potentes & creberrimas incursiones·assi/
due impetitur & iacturam accipit·Super quorum
insultus quamuis ducalis celsitudo·diligenter tem
pore quolibet animaduertat custodiam & militū
presidia in finibus adhibendo·raro tamen cum eis/
dem prelium committi potest·Nam genus est ho
minum fugacissimum·arcu·sagita·& framea arma
torum·quippe qui luporum more clandestinis in
cursionibus dediti nunquam in atie persistunt·Et
cum dux ipse·pro debito tutande reipublice·poten
tem aduersus eosdem hostes profectionem parat·
& iam interdum castra sua ipsorum residentie pro
pinquius admouerat·Illico ad campestria & palu
dinosa latibula remotius aufugiunt: Tantū enim
equorum celeritate·& sua quadam paciencia in
perferendis laboribus preualent·ut quod nostri
per biduum cito satis transitu ire possunt·hoc illi
dietim celerrime transuolant·Necꝫ eis estus aut al
goris niuiumꝫ asperitas difficultatem prebent·
sola gramina quantumcunꝫ grossa equis eorum
sufficiunt·que hiemis tempore·dum niue profun/
dissime tecta sint·ungula querendo excutiunt &
tanq̄ recentibus pabulantur·Illis equi fessi labori/
bus consumti·dum iam uiribus destituuntur esca
sunt placidissima·& sanguis in modum pulmenti
cibus est nobilior·sola aqua etiam paludinosa &

utcunꝫ turbida sitim restinguunt·quibus sic con
tenti·facillime per illos campos latissimos ubi nil
preter celum & terram conspicatur·ueniunt depo
pulatum & redeunt·Milites uero ducales·quia
tantum defectum pro sua & equorum conditione
sustinere nequeunt·si eos in oris ducatus intrantes
aut exeuntes profligare neglexerint·amplius inse
qui non possunt·itineris longitudine & alimento
rum penuria prohibente: Dum igitur
eadem Tartarorum gens ferosissima·quotannis
imo & mense quolibet·sine ulla intermissione duca
tum hunc damnificet·continuū & pene indelebile
cum eis bellum gerit·nullo unq̄ subsidio de uici/
nis christianorum dominiis habito: Nuper uero
dum Illustrissimus Magnusdux·ex litteris tue san
ctitatis intellexerat·omnes christianorum princi/
pes ad unanimem actionem·contra atrocissimos
Turcos preparari·gratulabatur plurimū·ꝙ semo
tis discordiis intestinis·publice utilitati consulere
tur attentius·que prudentissima prouidentia tua
pro pastoralis dignitatis officio instituere curauit
ad illud tam sanctum propositum·totam uniuersi
tatem christianam·paternis hortamētis inuitādo:
Quando quidem cupiat desideranter gregem do/
minicum a luporum rapacitate protegere: Ut illa
hostilitas potentissima que per tot tempora diuisis
& priuatis defensionibus uinci non poterat·Sic co
adunatis uiribus·Christo annuente domino supe

raretur commodius · & de propriis etiam sedibus pulsa · facilius aboleri possit · rediretq; ad perpetuā tui sacri nominis memoriam pax noua in terris: Quibus motus dux ipse · cōceperat sub eodem tempore pertinenter · uni Tartarorum Cesari Caphe finitimo bellum totis uiribus inferre · durante eadē Christianorū actione · ne Turco in subsidium uenire potuisset · Et pro liberiori actiōe sua · celeriq; effectu Treugas pacis cum altero Tanaita pepigerat Iamq; belli primitias huic anno transacto dedicarat · nisi eum ducis Moskouii fraus · & fracta fides · per bellum temerarium & iniustum a proposito retraxisset · Vult tamen aduersus Tartaros instituta constanter prosequi · dummodo ceptam cum Moskouitis actionem · iusticia sancta auxiliante feliciter terminauerit: Ortum autem tanti principis dignissimum paucis explicabo · Habet enim sublimitatem generis clarissimam · de domibus regum & alta principum familia honestissime deductam · cuius auus eiusdem ducatus habens gubernacula · reiecto errore primus fidē Christi suscepit Illico nutu quodam diuino in Regem Polonie electus: Vitoldus uero frater suus · Sacro etiam baptismate tunc insignitus in administranda republica doctissimus · seueritatem pietate moderans · Ducatum mira equitate & prouidentia regebat · ut suis semper nedum preesse sed prodesse magis curauerit · hic primus illis leges cōdidit · & plurimas edes

Sacras pro amplianda fide construxit · In defendēdo ab hostibus dominio · strennuus fuerat & inuictissimus propugnator · unde per laudem & famā omnium uulgatissimam · magnū nomen tempestate sua promeruerat: Que dum Cesar Sigismnndus perfectius didicisset (prouintie etiam amplitudine motus) sibi coronam per oratores proprios duxerat transmittendam · & ut regia fulsisset magestate indulsit · Voluit enī iustissimus ille princeps & uerus Augustus uirtutē condigno premio decorare cunctis in exemplum · Sed anteq̄ oratores sui uenientes iter ceptum perfecissent mors Vitoldum celerius q̄ debuerat oppressit: Moriebatur demum Rex Polonie germanus · cui succedebant filii · Vladislaus in Regnum · qui postea & Hungaris prefuit · Hic pro sancta Religione contra gentem Machometicam uiriliter pugnans · unacum Iuliano Cardinali gloriosissime occubuit · multis ante Triumphis · honorifice de hoste reportatis: Kazimirus tandem frater suus qui post patris obitum ducatum Litthuanie per electionem obtinuerat · iterum post fratris necem ad Regnum accipitur · Hic per multos annos utrumq; dominium felicissime gubernans · prolem reliquit ingenuam · E quibus maiorem dum uixerat Regno Bohemie tranquille & sine quouis tumultu prefecit · & hic quidem ob prestantissimas animi sui dotes Hungaris etiam hodie imperat: Alterum uero sui nomi-

5

nis Kazimirum · adolescentem profecto doctrina
et excellenti ingenio ac uite probitate ornatissimū
mors inuida maiora parantem surripuit· Qui in
urbe Ducatus primaria sepultus · plurimis citra
annos uiginti claret miraculis· Vota cuiuslibet su
is apud deum meritis commendans · ut neminem
spe frustrari permittat Que aliquando simul con
gesta huic sancte Sedi declarabuntur cumulatius
Eodem ordine connumerandus uenit etate iunior
Illustrissimus Princeps & Reuerendissimus domi
nus Fredericus diuina miseratione & tuo munere
presbiter Cardinalis·Episcopus & Archipresul Re
gni illius dignissimus·qui tanq̄ columna nitidissi
ma totius Sarmatie ordinem ecclesiasticum illu/
strat·& in statu honesto diligēti regimine suo pru
denter & mature conseruat: Quid de filiabus ue/
nustissimis·Germanie ducibus propter loci uicini
tatem honestissimo matrimonio iunctis: Sic op/
timus ille parens pro singulari uoluptate sua ta/
lem prolis exaltationem · uidere poposcit & me/
ruit: Quo uita functo Tertiogenitus filius Iohan
nes Albertus nunc Rex Polonie Serenissimus ma/
gna rerum experientia preeminens paternam Se/
dem pacifice conscendit: Magniducatus
tunc etiam primores mox Alexandrum quartoge
nitum in dominum & patrem patrie sub electio/
nis ordine unanimiter susceperunt · Iste omni uir/
tute decoratus · gratissimum se nedum suis sed

exteris etiam omnibus hucusq̧ exhibuit · quippe
qui auo religionis integritate · et patruo fidei con/
stantia et defensione · ac genitori gratia et connata
benignitate similis censeatur: Animi uero magni/
tudine et insigni liberalitatis ornamento · Magno
illi Alexandro Macedoni merito equari potest:
Alia missa nunc facio que siderum cursus per eum
ad christiani nominis gloriam futura prenuntiat:
Itaq̧ beatissime pater excellentissimus iste prin/
ceps · feruenti et sincero affectu · pro debito uenera/
tionis officio: Te unicum Iesu Christi Vicarium·
Romane ecclesie et totius Christiane Religionis
Pontificem Maximum recognoscit · cui firmam fi/
dem et ueram obedientiam prestat ac perpetuo
pollicetur: Que etsi serius q̄ debuerat compleue/
rit · loci tamen distantia et temporum inquietudo
tarditatem excusant: Hoc ipsum faciunt uniuersi
ecclesiastici et seculares Lithuanie prelati · totūq̧
illud populosissimum dominium · qui omnes uno
ore passim te uerum et legittimum Petri successo/
rem profitentur · et se eiusdem gratie humillime
commendant: Sed ne longiori sermone pias aures
defatigare potius q̄ oblectare uidear · Sciamq̧ ex/
cellentissimā prudentiā tuam · Pontifex beatissime
rerū Magistra experiētia omnia hec nosse plenius
quippe q̄ cācellariatus uices huius sancte Sedis lō
gissimis tēporibus feliciter gubernaras · ubi domū
hāc andide Aquile florentissimā potēter tuebaris

constans igitur sis & effice· ut quod tūc pro decore huius clarissime familie impetrabas· hodie solita benignitate de nauicule plenitudine effundas · & motu proprio largiaris · omnia nanq3 potes:

Dixi·

D hec summus Pontifex habūdi satis uti uoluit respōsione· laudās & extollens mirifice· Auum· Patruū neq3 minus Genitorem· & totā fere huius excellentissimi Principis generationem· Virtute etiam ipsius commendata: Predicans palam amplissimū ducatum Litthuanie Inclitaq3 regna: Hūgarie & Polonie· uera antemuralia & totius christianitatis cōtra gentem Machometicam Propugnacula semper ualidissima extitisse: Quaslibet demum orationis habite sententias singillatim repetendo: Egitq3 ducali celsitudini immortales gratias suo & Reuerēdissimoꝝ Cardinalium nomine · pro tanta ad sanctam Sedem Apostolicam reuerentia et affectu: Obtulit se tandem paratissimum ad omnia que in eius et dominii sui ornamētum cederent: Oratorem uero ex singulari gratia Prothonotariatus dignitate ibidem manibus propriis decorauit:

constans igitur sis & effice· ut quod tūc pro decore huius clarissime familie impetrabas· hodie solita benignitate de nauicule plenitudine effundas· & motu proprio largiaris· omnia nanqꝫ potes:

Dixi·

AD hec summus Pontifex habūde satis uti uoluit respōsione· laudās & extollens mirifice· Auum· Patruū neqꝫ minus Genitorem· & totā fere huius excellentissimi Principis generationem· Virtute etiam ipsius commendata: Predicans palam amplissimū ducatum Litthuanie Inclitaqꝫ regna: Hūgarie & Polonie· uera antemuralia & totius christianitatis cōtra gentem Machometicam Propugnacula semper ualidissima extitisse: Quaslibet demum orationis habite sententias singillatim repetendo: Egitqꝫ ducali celsitudini immortales gratias suo & Reuerēdissimoꝝ Cardinalium nomine· pro tanta ad sanctam Sedem Apostolicam reuerentia et affectu: Obtulit se tandem paratissimum ad omnia que in eius et dominii sui ornamētum cederent: Oratorem uero ex singnlari gratia Prothonotariatus dignitate ibidem manibus propriis decorauit:

